

The Gleaner

Vol 2 (1964)

Χρονικά – Σχόλια

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.10567](https://doi.org/10.12681/er.10567)

Copyright © 2016, eranistes eranistes

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

eranistes, eranistes. (2016). Χρονικά – Σχόλια. *The Gleaner*, 2, 285–288. <https://doi.org/10.12681/er.10567>

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΟΡΑΗ

Τὰ «Νέα ἑλληνικὰ κείμενα», πὸν ἐγκαινιάσθησαν μὲ τὶς «Ἐφημερίδες» τοῦ Π. Κοδρικᾶ (Ἀθήνα 1963), ἐπλουτίσθησαν ἤδη μὲ τὸν πρῶτο τόμο τοῦ Corpus τῆς Ἀλληλογραφίας Κοραῆ. Ἡ ἔκδοσις, πὸν ἐπραγματοποιήθηκε ὕστερα ἀπὸ μακρὸ στάδιο προπαρασκευῆς, ἀφιερωμένης στὴν ουστηματικὴ ἀναζήτησι καὶ περισυλλογὴ τοῦ διασπαρτοῦ ἐπιστολικοῦ ὕλικου—δημοσιευμένου καὶ ἀνέκδοτου—, στὴν ἐπεξεργασία του καθὼς καὶ στὰ προβλήματα ὅσα παρεῖχε ἡ παρουσίαι του, περιλαμβάνει στὴν πρώτη αὐτῆ φάση 198 ἐπιστολές (ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ 40 εἶναι αὐτόγραφες) γραμμένες διαδοχικὰ ἀνάμεσα στὰ 1774 καὶ 1798. Δημοσιεύεται δηλαδὴ ἐδῶ δλόκληρη σχεδὸν ἡ σωζόμενη ἀλληλογραφία τοῦ Κοραῆ μὲ τὸν Δημήτριο Λῶτο, τὸν Βερνάρδο Κεῦνο, τοὺς ἑλληνιστὲς Chardon de la Rochette, Villoison, La Porte du Theil κ.ἄ. Ὁ Κοραῆς ἐμφανίζεται μέσα στὸ Corpus ὄχι μόνον ὡς συντάκτης ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποδέκτης ἐπιστολῶν. Ἡ ἀναλογία ὡστόσο τῆς τελευταίας αὐτῆς ομάδας (3⁰/₁₀) εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ τῆς ἀστοργίας τὴν ὁποία ἐκδήλωνε ὁ Ἕλληνας σοφὸς ἀπέναντι στὰ ἐπιστολικά κείμενα τῶν φίλων του, πὸν ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους δὲν θέλησαν, εὐτυχῶς, νὰ τὸν μιμηθοῦν.

Ἡ κατάταξι τοῦ ὕλικου σὲ ἀσστηρὴ χρονολογικὴ ἀκολουθία προκρίθηκε ἀπὸ τοὺς ἐκδότες τῆς Ἀλληλογραφίας γιὰ λόγους πὸν εὐκόλα τοὺς καταλαβαίνει κανεὶς: ἡ ἀνασύνθεσι τῆς εἰκόνας τοῦ Κοραῆ γίνεται ἔτσι εὐχερέστερη, οἱ μαρτυρίαι κάθε στιγμῆς προσεγγίζουσι τώρα ἀναμεταξύ τους μὲ μιὰ διαδοχὴ πὸν διευκολύνει τὰ αἰτήματα τῆς ἔρευνας. Ὁ πρῶτος αὐτὸς τόμος ἐκδόθηκε πάντως λιτά, ἀπογυμνωμένος ἀπὸ τὴν βοηθητικὴν παρουσίαι τῶν ἐκδοτῶν του. Ἡ συνδρομὴ τους ἔχει προγραμματισθῆ γιὰ τὸ τέλος τοῦ ἔργου, πὸν ἐλπίζεται πὼς δὲν θὰ εἶναι πολὺ μακρὰ.

Ε. Ν. Φ.

Σ Χ Ο Λ Ι Α

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ - ΝΕΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ἡ αὐξημένη κίνηση γύρω στίς νεο-ελληνικές ἐκδόσεις, ὅπως ἐμφανίστηκε μέσα στὸν χρόνον πὸν πέρασε, ἀπὴρχει τὸ ὄλοένα μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον πὸν προκαλοῦν οἱ σπουδὲς τῆς πρόσφατης ἱστορίας μας.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς προσφορᾶς καινούριου ὕλικου στὴν ἔρευνα καὶ στὴν ἐπιστημονικὴ γνώση ἀλλὰ καὶ γενικώτερα τῆς συμβολῆς γιὰ τὴν ἀμεσώτερη καὶ ἀσθεντικὴ γνωριμὰ τῆς ἐποχῆς, εἶναι ἀξιοσημείωτα τρία πρόσφατα δημοσιεύματα: καὶ γιὰ τίς ἑλληνικές περιοχὲς τίς ὁποῖτες καλύπτουν— Μάνη, Ἡπειρος, Θεσσαλία— καὶ γιὰ τὴν περίοδο στὴν ὁποία ἀντιστοιχοῦν.

Τὰ «Μανιάτικα Στιχουργήματα» τοῦ Νικήτα Νηφάκη,—ἐκδοσὴ τοῦ καθηγητῆ Σωκράτη Κουγέα— περιλαμβάνουν στιχογραφεῖς γραμμένες στὴν τελευταία δεκαετία τοῦ 18ου καὶ τὴν πρώτη τοῦ 19ου αἰῶνα. Γνώστης τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τῶν συμπατριωτῶν του ὁ Νικήτας Νηφάκης συνέθεσε τὰ ἔργα του μὲ σκοπὸ φρονηματισμοῦ. Τὸ περιεχόμενό τους τὸν δειχνεῖ ἀνθρώπο στοχαστικό, πὸν γνώριζε τὴν ἀρχαία γραμματεία, πὸν ἦταν πληροφορημένος γιὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα (Ρεμπλιὸ τῆς Σμύρνης) καὶ εἶχε ἐπίσης στὰ ταξίδια του τὴν εὐκαιρία νὰ οικειοθεῖ τὰ σύγχρονα ρεύματα τῶν ἰδεῶν. Ἐπιρροασμένος ἀπὸ τοὺς στιχογράφους τοῦ κλίματος τῶν Ἡγεμονιῶν (Διάλογοι), ἀπὴρχει σὲ ὀρισμένη στιγμή τὸ πνεῦμα τοῦ «Ρωσαγγλογάλλου» (Ἀποχαιρετισμὸς τῆς πατρίδος). Ἐνα ἄλλο κείμενό του, ἢ «Ἱστορία τῆς Μάνης ὅλης, ἥδη, χωρία καὶ λιτοράδες αὐτῆς διὰ στίχων πολιτικῶν» (1798), μᾶς φέρνει κοντὰ στὴ «Νεωτερικὴ Γεωγραφία τῶν Δημητριῶν».

Ἡ «Γεωγραφία Ἀλβανίας καὶ Ἡ-

πεύρου» Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ καὶ τοῦ Ἀθ. Ψαλίδα, πὸν τὴν παρουσιάζει ὁ κ. Ἀθαν. Χ. Παπαχαρίσης, ἀπαρίστηκε ἀπὸ τὰ γεωγραφικὰ μαθήματα πὸν ἐδίδαξε στὰ Γιάννινα, ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα, ὁ Ψαλίδας— «Περιγραφή Γεωγραφικὴ τῆς Ἡπείρου»— καὶ ἀπὸ τίς παραδόσεις τοῦ μαθητῆ του Κοσμᾶ τοῦ Θεσπρωτοῦ, ὅπως τίς ἐδίδαξε μὲ τὴ σειρά του στὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἐπανάσταση— «Περιγραφή Γεωγραφικὴ τῆς Ἀλβανίας» καὶ «Προσθήκαι εἰς τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Ψαλίδα». Ἀὐτὸ εἶναι φυσικὰ πρόθεση τοῦ σημειώματος αὐτοῦ ἢ ἀξιολόγησι τῶν νέων κειμένων, μόνον ἢ παρουσιάσῃ τους— ὡσὸσο θὰ μπορούσαμε νὰ δοῦμε τὴ «Γεωγραφίαν» τοῦ Ψαλίδα ὡς τὸ παράλληλον τῆς «Νεωτερικῆς Γεωγραφίας», σὲ λογιώτερη ἔκφραση, χωρὶς καὶ νὰ φθάνει τὴν πικρότητα τοῦ ἔργου τῶν Δημητριῶν.

Καὶ μόνον τὰ χρονολογικὰ πλαίσια (1759-1824) μέσα στὰ ὁποῖα γράφτηκαν οἱ «Ἐπιστολὲς διαφόρων»—ἐκδότης Γιάννης Ἀντωνιάδης, φιλολογικὴ παρουσίασις Μ. Μ. Παπαϊωάννου— θὰ ἔφθαναν γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὸ πολυσήμαντο τῆς νέας προσφορᾶς. Εἶναι κοινὸς τόπος νὰ ποῦμε ὅτι ὁ κώδικας τοῦ Ἰωάννου Οἰκονόμου Λαρισαίου, θὰ ἀποτελεσε, γιὰ ὄσους μελετοῦν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, πολύτιμη καὶ ἀνεξάντλητη πηγή, ἀπαραίτητο βοήθημα καὶ ἐργαλεῖο τῆς μελέτης τους: 309 ἐπιστολὲς πὸν ἀντιστοιχοῦν σὲ ἕναν παράλληλον εὐρὸν κύκλον ἀλληλογράφων, ταξινομημένους θεματικὰ σὲ τέσσερεις ἐνότητες. (Ἡ Παιδεία στὴ Θεσσαλία, Ἀντίθεση Ἐκκλησίας καὶ Συντεχνιῶν στὴ Λάρισα, ὁ Βηλαρᾶς στὴ Λάρισα, Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Εἰκοσιένα), συνθέτουν τὴν ἔκφραση τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς στὴ Θεσσαλία, πρὶν ἀπὸ τὸν διαφωτισμό, στὴν περίοδο τοῦ δια-

φωτισμοῦ καὶ τῆς προετοιμασίας τοῦ Ἄγωνα, καὶ στὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως.

A. K.

ΣΥΝΕΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟ-ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἡ Διεθνὴς Ἐνωσις Μελετῶν τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης (*Association Internationale d' Études du Sud-Est Europeen*) ὁργανώνει τὸ πρῶτο διεθνὲς συνέδριό της στὴ Σόφια (29 Ἀγροῦστου - 4 Σεπτεμβρίου 1966). Προβλέπονται τέσσερις ἀνακοινώσεις γενικοῦ ἐνδιαφέροντος· οἱ προσωπικὲς ἀνακοινώσεις τῶν συνέδρων θὰ πρέπει νὰ σχετίζονται μὲ ὀρισμένα γενικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἐπέλεξε ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ Μελετῶν τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης.

A. Ἀνακοινώσεις γενικοῦ ἐνδιαφέροντος.

1) Ἡ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη καὶ ὁ ἱστορικός της ρόλος.

2) Ἡ ἐξέλιξις τῶν λογοτεχνῶν τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης.

3) Κοινὰ στοιχεῖα καὶ διαφορὲς στὴν τέχνη τῶν χωρῶν τῆς Ν.Α. Εὐρώπης ἀπὸ τὸν 16ο ὡς τὸς ἀρχὰς τοῦ 18ου αἰ.

4) Θεμελιώδη ζητήματα τῆς γλωσσολογίας τῆς Ν.Α. Εὐρώπης.

B. Θέματα γιὰ τὶς προσωπικὲς ἀνακοινώσεις.

1ο τμήμα. Ἱστορία - Ἀρχαιολογία

α) Ἀρχαιολογία καὶ ἀρχαία ἱστορία. Ἡ σημερινὴ κατάστασις τῶν ἀρχαιολογικῶν ἔργων στὴ βαλκανικὴ χερσόνησο καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ τοὺς ἀποτελέσματα.

β) Μεσαίωνας.

1. Ἡ βυζαντινὴ οἰκουμεινικότητα καὶ ἡ ἵδρυσή τῶν βαλκανικῶν κρατῶν στὸ Μεσαίωνα.

2. Κοινὰ στοιχεῖα καὶ διαφορὲς στοὺς διοικητικὸς καὶ κοινωνικοὺς θεσμοὺς τῶν λαῶν τῆς Ν.Α. Εὐρώπης κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν (15ος - 17ος αἰ).

γ) Νεώτερη καὶ σύγχρονη ἱστορία.

1. Οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξέλιξις τῶν λαῶν τῆς Ν.Α. Εὐρώπης στὸν 18ο καὶ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ 19ου αἰ.

2. Τὰ ἐθνικὰ κινήματα τῶν λαῶν Ν.Α. Εὐρώπης καὶ οἱ διεθνεῖς σχέσεις τοῦ 19ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰ.

3. Κύριες μεταβολὲς στὰ Βαλκάνια κατὰ τὴ σύγχρονη ἐποχὴ (20ὸς αἰ).

2ο τμήμα. Φιλολογία καὶ Γλωσσολογία

1. Ἐκδόσεις καὶ μέθοδοι γιὰ τὴν ἔκδοσις τῶν πηγῶν ποὺ ἀναφέρονται στὴ Ν.Α. Εὐρώπη.

2. Ἐνότητα καὶ διαφοροποίηση τῶν βαλκανικῶν γλωσσῶν.

3. Τὰ προβλήματα τοῦ *substratum*, *superstratum* καὶ *adstratum* στὶς βαλκανικὲς γλώσσες.

4. Προβλήματα τοῦ ὀνομαστικοῦ τῶν Βαλκανίων.

5. Πεδία ἀμοιβαίας ἐπίδρασης τῶν βαλκανικῶν γλωσσῶν.

3ο τμήμα. Λογοτεχνία

1. Βυζαντινὴ παράδοσις καὶ πρωτότυπα στοιχεῖα στὶς λογοτεχνίες τῆς Ν.Α. Εὐρώπης.

2. Οἱ ἰδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ στὶς λογοτεχνίες τῆς Ν.Α. Εὐρώπης.

3. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ κοινωνία στὴ σύγχρονη λογοτεχνία.

4. Διάδοσις καὶ προσαρμογὴ τῶν λαϊκῶν μυθιστοριῶν στὴ Ν.Α. Εὐρώπη.

5. Ἐνότητα καὶ διαφοροποίηση στὴ λαϊκὴ ποιητικὴ δημιουργία τῆς Ν.Α. Εὐρώπης.

4ο τμήμα. Τέχνη καὶ λαϊκὲς παραδόσεις τῶν χωρῶν τῆς Ν.Α. Εὐρώπης

1. Ἀνατολικά στοιχεῖα στὶς τέχνες τῆς Ν.Α. Εὐρώπης κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

2. Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ παράδοσις στὴ μοντέρνα τέχνη.

3. Ἡ μνημειώδης μοντέρνα καὶ σύγ-

χρονη τέχνη τῶν χωρῶν τῆς Ν. Α. Εὐρώπης.

4. Κοινὰ στοιχεῖα τῆς οἰκειακῆς ζωῆς τῶν λαῶν τῆς Ν. Α. Εὐρώπης.

Ν. Ο.

ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΙΧΟΥ

Στὴ σειρὰ τῶν Ἡμερολογίων τοῦ τοίχου πὸ τὰ τελευταῖα χρόνια οἱ ἑλληρικὲς Τράπεζες καὶ ἄλλοι ὀργανισμοὶ τυπῶνουν καὶ διανέμουν δωρεάν, προστεθῆκανε γιὰ τὸ 1965 δύο Ἡμερολόγια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀποκτήματα γιὰ τὶς Νεοελληνικὲς Σπουδές.

Τὸ ἓνα Ἡμερολόγιό μὲ τὶς εἰκόνες τοῦ Μακρυγιάννη τὸ ἐξέδωκε ἡ Τράπεζα Ἐμπορικῆς Πίστεως. Περιλαμβάνει ὀκτώ εἰκόνες ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν πρώτων εἰκοσιτεσσάρων πὸ εἶχε κάνει ὁ Παναγιώτης Ζωγράφος πάνω σὲ ξύλο καὶ ἀπὸ τὶς ὁποῖες προέρχονται τὰ ἀντίγραφα σὲ χαρτόνι, τὰ γνωστὰ κυρίως ἀπὸ τὴ σειρὰ τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἔκδοση τῶν Γενναδίου - Boissonnas τοῦ 1926. Οἱ ὀκτὼ αὐτὲς ξύλινες εἰκόνες εἶναι οἱ μόνες πὸ ἔχουν σωθεῖ καὶ μὲ τὴ δημοσίευσή τους προωθεῖται οὐσιαστικὰ ἡ μελέτη τῆς εἰκονογραφίας Μακρυγιάννη - Ζωγράφου. Ἡ ἔκδοση συνοδεύεται ἀπὸ κατατοπιστικὸ σημεῖωμα τοῦ Ι. Α. Μελετιόπουλου, Ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου, σὲ ὁποῖο ἀποκρίνεται τὰ πρωτότυπα. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἀκόμη, ὅτι οἱ εἰκόνες τοῦ Μακρυγιάννη, ἀπὸ τὴ σειρὰ τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης, ἀποτελέσανε καὶ τὸ 1959 θέμα ἀναλόγου Ἡμερολογίου τῆς Ἄν. Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Χαρτοποιίας καὶ τοῦ ἐργοστασίου Γραφικῶν Τεχνῶν Ἄσπιωτῆ - ΕΛΚΑ. Οἱ ἑδὲς εἰκόνες ἐκυκλοφόρησαν τότε σὲ μικρότερα σχήματα καὶ ὡς εὐχετήριες κάρτες.

Τὸ δεύτερο Ἡμερολόγιό μὲ Νεοελληνικὸ θέμα εἶναι τῆς Ἴονικῆς καὶ Λαϊκῆς Τραπέζης· περιέχει φωτογραφίες ἐσωτερικῶν ἀπὸ ἀρχοντικὰ σπιτία τῆς Σιάτιστας. Καὶ τῶν εἰκόνων αὐτῶν ἡ χρησιμότητα γιὰ τὴν τεκμηρίωση μελετῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἀστική ἀνάπτυξη τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὸν ΙΗ' αἰ. εἶναι πολύτιμη. Τὸ ἀναλυτικὸ σημεῖωμα τοῦ καθ. Γ. Α. Μέγα τονίζει τὴ σημασίαν τῶν ἀρχοντικῶν τῆς Σιάτιστας γιὰ τὸν Νεοελληνικὸ πολιτισμὸ καὶ θέτει μερικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα πὸ παρουσιάζουν.

Παρ' ὅλο τὸν ἐκλαϊκτικὸ χαρακτῆρα τους, τὰ Ἡμερολόγια αὐτὰ ἔχουν τὴ θέση τους σὲς εἰδικὲς βιβλιοθήκες καὶ στὴ βιβλιογραφία τῶν Νεοελληνικῶν Σπουδῶν.

Β. Π. Π.

ΜΙΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ὁ κ. Ντίνος Κορόμος ζητεῖ νὰ διευκρινιστεῖ ὅτι τὰ ἄρθρα: Dell' Origine e dell' Uffizio Della Giurisprudenza καὶ: Ceni su lo studio del Dritto in Germania, τὰ ὁποῖα βιβλιογράφησε σὲ δημοσίευσμά του στὸν Ἐρανιστῆ (τευχ. 9/10, σ. 122), δὲν ἀνήκουν στὸν Γεώργιο Τυπάλδο Ἰακωβάτο, ὅπως σημειώθηκε ἐκεῖ, ἀλλὰ στὸν Ἰούλιο Τυπάλδο (βλ. Ἡλ. Τσιτσέλης, Κεφάλληνικὰ σύμμικτα, τομ. Ι, Ἀθήνα 1904, σ. 740).

Σ. Α.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΜΟΣ

Μὲ τὸ 13ο τεύχος τοῦ Ἐρανιστῆ θὰ διανεμηθοῦν οἱ πίνακες περιεχομένων, τὰ εὐρετήρια καὶ τὸ ἐξόφυλλο τοῦ δευτέρου τόμου. Ὁ τόμος θὰ στοιχίζει δοχ. 300 γιὰ τὰ μέλη τοῦ ΟΜΕΔ γίνεται ἔκπτωση 20%₀. Ὁ πρότος τόμος στοιχίζει ἐπίσης δοχ. 300.

Τὸ τεύχος αὐτὸ ἐπιμελήθηκε ὁ ἐταῖρος τοῦ Ὁμίλου Ἐμμ. Ν. Φραγκίσκος